

Zorgplicht & Basisvaardigheden

Mark

Bart

2 februari 2026
Bart van Bergen
Mark Deckers

'We versterken bibliotheken in heel Nederland, waar mensen niet alleen terecht kunnen voor boeken, maar ook voor hulp bij laaggeletterdheid, digitale hulp en taallessen.'

Aan de slag

Bouwen aan een beter Nederland

Coalitieakkoord 2026-2030

D66, VVD en CDA

Iedereen kent een verhaal

Miljoenen hebben moeite met digitalisering, daar ligt grote taak

Digitalisering rukt op en niet iedereen kan dat bijbenen. Bijvoorbeeld de moeder van Mark Deckers. Hij was zelf mede-initiatiefnemer van de Informatiepunten Digitale Overheid in bibliotheken, maar hij ziet dat het lang niet genoeg is. 'Wie denkt dat je op deze manier alle Nederlanders die hulp nodig hebben kunt helpen, draait zichzelf een rad voor ogen.'

Mark Deckers

Mijn moeder is 79 en ze is een dappere vrouw. Ze deed de huishoudschool en rond haar zeventiende ging ze aan het werk. Jarenlang werkte ze samen met mijn vader in de groentewinkel en voedde ze drie kinderen op. Dat was hard werken. Toen mijn moeder stopte met werken, probeerde ze te leren omgaan met de computer. En dat was een proces van jaren. Telkens een stapje. Ze leerde e-mailen, printen en haar bankrekening werd digitaal. Nu geniet ze van berichten op Facebook en kan ze whatsappen en videobellen.

Dom

Maar ondanks het harde werken van mijn moeder, lukt veel haar ook niet. Dingen die de overheid wel van haar verwacht. Mijn moeder voelt zich dan dom. En dat is natuurlijk volstrekt onterecht. Het enige wat het aantoon is hoe veel vaardigheden de overheid vraagt van mensen. Vroeger hoefde je alleen te kunnen lezen, schrijven en rekenen. Dat is allang niet meer genoeg. De overheid en de samenleving zijn stiltejes opgeschoven. Terwijl mijn moeder dus hard haar best doet, verschuiven telkens de eisen. En dus loopt ze telkens achter.

En ik weet zeker: ook u kent mensen als mijn moeder. Want mijn moeder staat niet alleen. Uit onderzoek blijft dat 2,5 tot 4 miljoen Nederlanders tussen de 16 en 74 jaar onvoldoende digitaal vaardig zijn. (Bron: Digital Economy and Society Index)

Voor alle lezers die het herkennen: er is goed én slecht nieuws. Het goede nieuws is dat door een wetswijziging de overheid

▲ Mark Deckers: 'Ondanks het harde werken van mijn moeder, lukken veel digitale zaken haar niet. Dingen die de overheid wel van haar verwacht.' PHOTOFOTO

Terwijl mijn moeder van 79 hard haar best doet, verschuiven telkens de digitale eisen

een veel zwaardere plicht krijgt om burgers te helpen. Mijn moeder probeert moedig bij te benen. Bibliotheken bieden met beperkte middelen ondersteuning. Maar wie denkt dat je op deze manier alle vier miljoen Nederlanders die hulp nodig hebben wel kunt helpen, draait zichzelf een rad voor ogen. De overheid heeft een veel grotere taak.

Maar er is ook slecht nieuws: wie in de documenten van die wetswijziging duikt, komt er achter dat men nog niet echt een duidelijk idee heeft hoe dat moet. De handreikingen die naar ambtenaren zijn gegaan laten nog ruimte voor interpretatie.

Pleister

Een kleine pleister op deze wond zijn de achthonderd Informatiepunten Digitale Overheid die de openbare bibliotheken van Nederland aanbieden. Daar worden jaarlijks vele burgers geholpen. Veel in absolute zin maar op het totaal nog maar een klein deel van de doelgroep. Bibliotheken ontvangen een beperkte vergoeding voor deze ondersteuning van de

overheid. De overheid verwacht veel van burgers. Mijn moeder probeert moedig bij te benen. Bibliotheken bieden met beperkte middelen ondersteuning. Maar wie denkt dat je op deze manier alle vier miljoen Nederlanders die hulp nodig hebben wel kunt helpen, draait zichzelf een rad voor ogen. De overheid heeft een veel grotere taak.

Serius

Ik ben niet tegen digitalisering. Zeker niet. Maar ik ben wel voor een overheid die zijn burgers serieus neemt. Ik ben voor een overheid die snapt dat digitalisering voor veel burgers ingewikkeld is. En ik ben voor een overheid die snapt dat die overheid aan zet is om die burger te helpen. Langdurig, met zorg en professioneel.

Dus overheid en beste staatssecretaris Szabó: investeer serieus in die zorgplicht voor ondersteuning bij de digitale overheid. Zet druk op alle bestuursorganen. En zorg voor een betere regeling voor de Informatiepunten Digitale Overheid.

Namens mijn moeder (en vast vele andere moeders): bedankt!

Mark Deckers is bestuurssecretaris bij Rijnbrink, een ondersteuningsorganisatie voor bibliotheken in Gelderland in Overijssel. Hij was in 2019 mede-initiatiefnemer van de Informatiepunten Digitale Overheid

WAT VINDT U?

De overheid moet snel aan de bak om de vele Nederlanders te helpen met digitale zaken, zegt Marc Deckers. Wat vinden lezers?

H. Boelhouwer: Het digitale overheidsgebouw wordt steeds meer een onneembare vesting. Maar o wee als je niet in staat bent om aan hun digitale verplichtingen te voldoen, dan word je met hoge boetes gestraft zonder dat je jezelf kunt verdedigen. Voorbeelden te over in het nieuws.

Robbert Scholten: Het leven wordt in rap tempo ingewikkelder en digitaal, het is inmiddels zelfs gewoon geworden en ik vind het niet meer dan logisch dat veel mensen er geen notie meer van hebben hoe dingen gaan. De overheid is ervoor om te zorgen dat mensen veilig hun leven kunnen leiden in een moderne maatschappij. Ik vind dan ook dat er op tv een programma moet komen dat uitlegt en begeleid hoe dat kan.

Anneke van Dommelen-Kronenberg: Waarom zijn er zoveel verschillende digitale systemen. Neem de zorg. Voor elk ziekenhuis en huisarts moet je eerst uitzoeken bij welke website je moet inloggen en dat gaat overall anders. Dan hebben ze daarnaast ook nog een verschillende app, voor het gemak. Waarom kan dit niet landelijk geregeld worden?

H. Lohof-Spa: Van sommige dingen wordt automatisch van je verwacht dat je het kunt. Ik ben 82 jaar en heb 40 jaar gewerkt, maar bankzaken en meerde automatische dingen kan ik niet en durf het ook niet zo goed. Ik ben bang dat ik het verkeerd doe. Gelukkig doen mijn kinderen veel voor mij daar ben ik ze heel dankbaar voor!

Ilona Stolk: Prima verwoord waar ook ik mij ongerust over maak. Zelfa ziekenhuizen willen dat je een app downloadt en een account aanmaakt om je afspraken te checken. Daarmee ontnemen ze veel mensen, die door hun ziekte vaardigheden verliezen, een stuk zelfstandigheid. Als je een sms zonder tijd kunt sturen als herinnering kun je er ook een sturen mét tijd? Of een e-mail. En geen brief die ná de afspraak in de brievenbus ligt. Dat kan efficiënter maar niet op kosten van de patiënt. Waar blijft de menselijke maat?

Bovenstaande zijn reacties van lezers op de website en in de app van de Stentor

UITSLAG POLL

95%

In de poll op de website is 95 procent het eens met de opinie van Mark Deckers. (bij 100 stemmen)

Praat mee

Wat moet er gebeuren om iedereen aangehaakt te houden bij digitale zaken? Geef uw mening op destentor.nl/opinie of scan de QR-code

**Staat het woord Basisvaardigheden in de
Bibliotheekwet?**

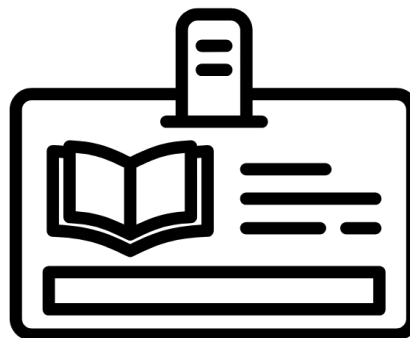
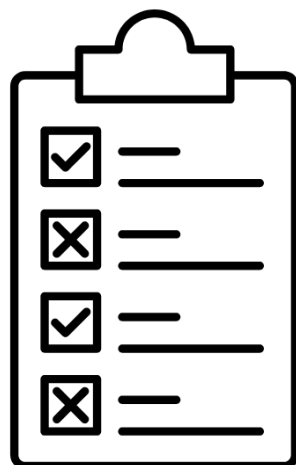

Wat kunnen bibliotheken en gemeenten verwachten?

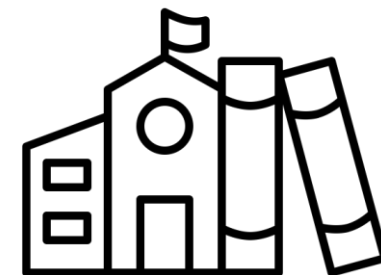
1. Bibliotheekwet

**2. Handreiking
en
normenkader**

**3. Onderzoek
naar gratis
abonnementen**

**4. Informatie-
punten Digitale
overheid**

**5. Bibliotheek
op school en
Boekstart**

Waarom aanpassing van de wet?

Bibliotheek is essentiële maatschappelijke en culturele voorziening. Daarom een solide en structurele basis leggen voor de beschikbaarheid en bereikbaarheid van een fysieke openbare bibliotheek in elke gemeente. Van bevorderingstaak naar zorgplicht.

Taken	Rijk	KB: Instandhouding landelijke digitale infrastructuur naast landelijke digitale bibliotheek
	Provincie - Zorgplicht	Verplichting voor Provinciale ondersteuningsinstelling (POI) tbv lokale bibliotheken
		Provincies verzorgen interbestuurlijk toezicht op uitvoering zorgplicht gemeenten – details nog te bepalen
		POI's: ondersteunende activiteiten / hulp bij doorontwikkeling – lokale bibliotheken
		POI's werken onderling samen
	Gemeente – Zorgplicht	- Tenminste 1 bibliotheekvoorziening binnen redelijke afstand voor inwoners: ○ Die zorgt voor uitvoering 5 wettelijke functies; ○ Met een fysieke collectie en professioneel bemand; ○ Aansluitend bij lokale omstandigheden, behoeften en ontwikkelingen - kwalitatief. - Gemeentelijk Meerjarenplan: ○ Eens per 4 jaar; ○ Invulling hoe de gemeente invulling geeft aan zorgplicht, vanuit lokale keuzes en omstandigheden; ○ In overleg met bibliotheek; ○ Gereed uiterlijk 1 jaar na inwerkingtreding wet; ○ Precieze eisen qua invulling nog te bepalen.
		- Lokale bibliotheek bevordert lezen bij onderwijsinstellingen - Lijn naar landelijke structurele ondersteuning dBos en Boekstart
Groeipad	Gemeenten krijgen tijd om, in overleg met bibliotheken, te voldoen aan zorgplicht.	

Geldstromen bibliotheekwet

	2026	2027	2028	2029
1. Zorgplicht & WSOB Indexering via gemeentefonds	€ 53,7	€ 53,7	€ 53,7	€ 53,7
2. Bibliotheek op school en Boekstart	€ 23,9 + € 10 mln aanvullende regeling 2 ^e helft 2026	€ 19-25	€ 25	€ 25

Dit betekent:

- Zorgplicht: € 2,95 per inwoner of minimaal € 100.000,- – via decentralisatieuitkering / gemeentefonds
- Bibliotheek op school: € 25 miljoen structureel voor bibliotheken, rechtstreeks uit te keren aan bibliotheken. Verwachte verdeling: bedrag per jongere. Scholen krijgen soortgelijk bedrag. Aansturen op alliantie om bedragen bij elkaar te leggen. Alleen zo ontstaat meer financieringsruimte. Bij aansturen op alliantie kan de gemeente een rol spelen.

Maar: overgrote deel van budget voor bibliotheken komt van gemeenten
€ 510 miljoen

Streefwaarden

Inhoudelijk	Aanwezigheid	Bekostiging	Bemensing
Alles wat genoemd is in de Wsob rondom 5 functies, waarden bibliotheek, taken partijen in stelsel.	- Gemeente < 5000 inwoners: lokaal maatwerk - Gemeente tot 30.000 inwoners: 1 vestiging per max. 13.000 inwoners - Gemeente 30-90.000 inwoners: 1 vestiging per max. 17.000 inwoners - Gemeente > 90.000 inwoners: 1 vestiging per max. 28.000 inwoners	- Gemeente tot 30.000 inwoners: € 22 per inwoner - Gemeente 30-90.000 inwoners: € 24 per inwoner - Gemeente > 90.000 inwoners: € 29 per inwoner NB: ex. Huisvesting, IDO, dBos	(mini)servicepunt: minimaal 8 uur per week professioneel bemenst open - Gewone vestiging: minimaal 30 uur per week professioneel bemenst open - Centrale vestiging: minimaal 60 uur per week professioneel bemenst open
- Streefwaarden waren ooit Normen. Minder ‘hard’, maar belangrijke richtlijn voor gemeente. - Streefwaarden als input voor groeipad naar versterking lokale bibliotheekwerk. - Streefwaarden moeten nog ergens een plek krijgen – VNG-handreiking is onderweg.			

Het Spel rondom de Zorgplicht

01/01/2027

01/01/2028

Aanloop

Invoering

Toezicht/monitoring

Instrumentarium

Implementatieplan OCW
Handreiking VNG (Kwink)

Gemeente

Meerjarenplan

*Kaders
*Koers
*Realisatie

Streefwaarden

Bibliotheek

G
R
O
E
I
P
A
D

WSOB

AMvB

Bestuursakkoord

€ : Zorgplicht / dBos / IDO (?)

Kaders

Voorbeelden, formats, factsheets

Deskundigheidsbevordering

Informatiesessies

Afstemmingen lokaal - provinciaal -
landelijk

Stelsel / Convenant / Netwerkagenda

Provinciale – Regionale kaders

Lokale kaders

Lokale verkiezingen 18-03-26

Inhoud

Ondersteuning

OCW

VOB

SPN

VNG

IPO

KB

POI's

Provincies

En de IDO's?

Q4-brief Digitalisering Staatssecretaris BZK

- *Het is mijn inzet dat laagdrempelige en empathische ondersteuning in de vorm van de IDO-dienstverlening in stand blijft. Bibliotheken blijven de primaire (maar niet exclusieve) uitvoerders hiervan, met ruimte voor gemeenten om, vanuit hun regierol, deze dienstverlening ook op andere plekken dan de lokale bibliotheek te organiseren.*
- *Om dit te borgen onderzoek ik samen met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), of op termijn een wettelijke verankering mogelijk is van het bieden van laagdrempelige en empathische ondersteuning, waaronder de dienstverlening zoals deze nu wordt geboden door de IDO's, de regierol van gemeenten hierbij en de rol van bibliotheken. Hierbij kan worden gedacht aan een eigen wet, maar er wordt ook onderzocht of de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) hiervoor een oplossing kan bieden.*
- *Voor de volledigheid wil ik opmerken dat eventuele wettelijke verankering geen invloed heeft op het budget dat beschikbaar is voor IDO-dienstverlening; het budget voor de IDO's blijft beschikbaar en ik houd mij aan de eerdere toezegging om de 10% korting te compenseren.*

Twee thema's

Allianties

**Van taalhuis en IDO
naar ontwikkelplein**

Oh ja: Verkiezingen!

Welk zinnetje zou in een
collegeakkoord kunnen staan over
Basisvaardigheden?

Waar staan we dan?

- Gemeentelijk Meerjarenplan dé plek om afspraken te maken over Basisvaardigheden
- Lokaal overal anders wat precieze inhoud en inzet is, maar:
 - Allianties zullen sleutel zijn – worden ook onderdeel meerjarenplan
 - IDO gaat wettelijke verankering krijgen
- Gebruik uitkomst verkiezingen slim en goed
 - Inhoudelijk aansluiten bij speerpunten / koppeling sociaal domein
 - Koppelen aan (extra) geldstromen

Iedereen kent een verhaal

Miljoenen hebben moeite met digitalisering, daar ligt grote taak

Digitalisering rukt op en niet iedereen kan dat bijbenen. Bijvoorbeeld de moeder van Mark Deckers. Hij was zelf mede-initiatiefnemer van de Informatiepunten Digitale Overheid in bibliotheken, maar hij ziet dat het lang niet genoeg is. 'Wie denkt dat je op deze manier alle Nederlanders die hulp nodig hebben kunt helpen, draait zichzelf een rad voor ogen.'

Mark Deckers

Mijn moeder is 79 en ze is een dappere vrouw. Ze deed de huishoudschool en rond haar zeventiende ging ze aan het werk. Jarenlang werkte ze samen met mijn vader in de groentewinkel en voedde ze drie kinderen op. Dat was hard werken. Toen mijn moeder stopte met werken, probeerde ze te leren omgaan met de computer. En dat was een proces van jaren. Telkens een stapje. Ze leerde e-mailen, printen en haar bankrekening werd digitaal. Nu geniet ze van berichten op Facebook en kan ze whatsappen en videobellen.

Dom

Maar ondanks het harde werken van mijn moeder, lukt veel haar ook niet. Dingen die de overheid wel van haar verwacht. Mijn moeder voelt zich dan dom. En dat is natuurlijk volstrekt onterecht. Het enige wat het aantoon is hoe veel vaardigheden de overheid vraagt van mensen. Vroeger hoefde je alleen te kunnen lezen, schrijven en rekenen. Dat is allang niet meer genoeg. De overheid en de samenleving zijn stiltejes opgeschoven. Terwijl mijn moeder dus hard haar best doet, verschuiven telkens de eisen. En dus loopt ze telkens achter.

En ik weet zeker: ook u kent mensen als mijn moeder. Want mijn moeder staat niet alleen. Uit onderzoek blijft dat 2,5 tot 4 miljoen Nederlanders tussen de 16 en 74 jaar onvoldoende digitaal vaardig zijn. (Bron: Digital Economy and Society Index)

Voor alle lezers die het herkennen: er is goed én slecht nieuws. Het goede nieuws is dat door een wetswijziging de overheid

▲ Mark Deckers: 'Ondanks het harde werken van mijn moeder, lukken veel digitale zaken haar niet. Dingen die de overheid wel van haar verwacht.' PHOTOFOTO

“ Terwijl mijn moeder van 79 hard haar best doet, verschuiven telkens de digitale eisen

een veel zwaardere plicht krijgt om burgers te helpen. Mijn moeder probeert moedig bij te benen. Bibliotheken bieden met beperkte middelen ondersteuning. Maar wie denkt dat je op deze manier alle vier miljoen Nederlanders die hulp nodig hebben wel kunt helpen, draait zichzelf een rad voor ogen. De overheid heeft een veel grotere taak.

Maar er is ook slecht nieuws: wie in de documenten van die wetswijziging duikt, komt er achter dat men nog niet echt een duidelijk idee heeft hoe dat moet. De handreikingen die naar ambtenaren zijn gegaan laten nog ruimte voor interpretatie.

Pleister

Een kleine pleister op deze wond zijn de achthonderd Informatiepunten Digitale Overheid die de openbare bibliotheken van Nederland aanbieden. Daar worden jaarlijks vele burgers geholpen. Veel in absolute zin maar op het totaal nog maar een klein deel van de doelgroep. Bibliotheken ontvangen een beperkte vergoeding voor deze ondersteuning van de

overheid. De overheid verwacht veel van burgers. Mijn moeder probeert moedig bij te benen. Bibliotheken bieden met beperkte middelen ondersteuning. Maar wie denkt dat je op deze manier alle vier miljoen Nederlanders die hulp nodig hebben wel kunt helpen, draait zichzelf een rad voor ogen. De overheid heeft een veel grotere taak.

Serius

Ik ben niet tegen digitalisering. Zeker niet. Maar ik ben wel voor een overheid die zijn burgers serieus neemt. Ik ben voor een overheid die snapt dat digitalisering voor veel burgers ingewikkeld is. En ik ben voor een overheid die snapt dat die overheid aan zet is om die burger te helpen. Langdurig, met zorg en professioneel.

Dus overheid en beste staatssecretaris Szabó: investeer serieus in die zorgplicht voor ondersteuning bij de digitale overheid. Zet druk op alle bestuursorganen. En zorg voor een betere regeling voor de Informatiepunten Digitale Overheid.

Namens mijn moeder (en vast vele andere moeders): bedankt!

Mark Deckers is bestuurssecretaris bij Rijnbrink, een ondersteuningsorganisatie voor bibliotheken in Gelderland in Overijssel. Hij was in 2019 mede-initiatiefnemer van de Informatiepunten Digitale Overheid

WAT VINDT U?

De overheid moet snel aan de bak om de vele Nederlanders te helpen met digitale zaken, zegt Marc Deckers. Wat vinden lezers?

H. Boelhouwer: Het digitale overheidsgebouw wordt steeds meer een onneembare vesting. Maar o wee als je niet in staat bent om aan hun digitale verplichtingen te voldoen, dan word je met hoge boetes gestraft zonder dat je jezelf kunt verdedigen. Voorbeelden te over in het nieuws.

Robbert Scholten: Het leven wordt in rap tempo ingewikkelder en digitaal, het is inmiddels zelfs gewoon geworden en ik vind het niet meer dan logisch dat veel mensen er geen notie meer van hebben hoe dingen gaan. De overheid is ervoor om te zorgen dat mensen veilig hun leven kunnen leiden in een moderne maatschappij. Ik vind dan ook dat er op tv een programma moet komen dat uitlegt en begeleid hoe dat kan.

Anneke van Dommelen-Kronenberg: Waarom zijn er zoveel verschillende digitale systemen. Neem de zorg. Voor elk ziekenhuis en huisarts moet je eerst uitzoeken bij welke website je moet inloggen en dat gaat overal anders. Dan hebben ze daarnaast ook nog een verschillende app, voor het gemak. Waarom kan dit niet landelijk geregeld worden?

H. Lohof-Spa: Van sommige dingen wordt automatisch van je verwacht dat je het kunt. Ik ben 82 jaar en heb 40 jaar gewerkt, maar bankzaken en meerde automatische dingen kan ik niet en durf het ook niet zo goed. Ik ben bang dat ik het verkeerd doe. Gelukkig doen mijn kinderen veel voor mij daar ben ik ze heel dankbaar voor!

Ilona Stolk: Prima verwoord waar ook ik mij ongerust over maak. Zelfa ziekenhuizen willen dat je een app downloadt en een account aanmaakt om je afspraken te checken. Daarmee ontnemen ze veel mensen, die door hun ziekte vaardigheden verliezen, een stuk zelfstandigheid. Als je een sms zonder tijd kunt sturen als herinnering kun je er ook een sturen mét tijd? Of een e-mail. En geen brief die ná de afspraak in de brievenbus ligt. Dat kan efficiënter maar niet op kosten van de patiënt. Waar blijft de menselijke maat?

Bovenstaande zijn reacties van lezers op de website en in de app van de Stentor

UITSLAG POLL

95%

In de poll op de website is 95 procent het eens met de opinie van Mark Deckers. (bij 100 stemmen)

Praat mee

Wat moet er gebeuren om iedereen aangehaakt te houden bij digitale zaken? Geef uw mening op destentor.nl/opinie of scan de QR-code

Bedankt voor uw
aandacht!

Mark

Bart